

DOOR HET VANGNET

Over de opvang van slachtoffers
van mensenhandel in Nederland

INHOUD

Introductie	3
Door het vangnet	4
Wat is mensenhandel?	4
Vormen van mensenhandel	5
Onderzoek: Aanpak van mensenhandel faalt aan alle kanten	6
Interview Jos Wienen, Burgemeester Haarlem	7
95 Meldpunten voor mensenhandel, 39 kenniscentra en 54 campagnes	9
Interview Merel van Groningen	10
5 X Nodig voor een betere aanpak van mensenhandel	11

INTRODUCTIE

Deze productie gaat over onzichtbare slachtoffers, mensen die op allerlei manieren worden uitgebuit. Een ernstig misdrijf dat de vrijheid, waardigheid en gezondheid van slachtoffers aantast. In Nederland zijn er naar schatting 5.000 slachtoffers.

‘Door het vangnet’ en de bijbehorende podcast gaan over de opvang van deze slachtoffers. Opvang die, ondanks alle goede bedoelingen, door een gebrek aan regie en versnipperd beleid ernstig tekort schiet.

De longread en podcast zijn mede mogelijk gemaakt door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Met veel dank aan Caroline en Anouk*, voor hun open en moedige verhaal, dank aan de ervaringsdeskundigen van de Merel van Groningen Foundation en aan de medewerkers van het Centrum tegen Mensenhandel van HVO-Querido, die proberen ondanks het systeem deze slachtoffers een veilige plek te bieden.

* Om redenen van privacy zijn de namen gefingeerd

**PODCAST BELUISTEREN
OP SPOTIFY?
SCAN DE QR** →

DOOR HET VANGNET

Ze zijn man, vrouw, transgender. Komen uit Nederland of ver daarbuiten. Ze zijn uitgebuit, verkracht, verkocht én bang. De opvang aan slachtoffers van mensenhandel schiet ernstig tekort. Te weinig bedden, te weinig begeleiding. Hulpverleners en politie moeten leuren met slachtoffers. ‘Niemand wilde me hebben’, zegt Caroline.

Caroline is een jonge vrouw. Ze woont met haar hond in een klein dorp. Niemand hier weet wat ze heeft meegemaakt. Ze wil anoniem - Caroline is niet haar echte naam - haar verhaal doen. Niet over haar verleden, maar over het verhaal daarna. Over de opvang.

Ze vertelt over die eerste avond in de opvang. ‘Ik kreeg niet te horen waar ik heen ging, wat ik mee moest nemen. Het waren mijn begeleider en psycholoog die deze plek, specifiek voor slachtoffers van mensenhandel met multiproblematiek, hadden geregeld. Daar zou ik goede hulp krijgen, daar zou ik veilig zijn.’

Dat bleek anders. ‘Er zaten allemaal mensen die al jarenlang verslaafd waren. Letterlijk de eerste avond dat ik op die groep zat, werd ik door drie mensen uitgenodigd om drugs te gaan gebruiken op hun kamer. We zaten met z’n achten op een gang. En ik was de enige die uit een uitbuitingssituatie kwam.’

AGGRESSIEF

Caroline: ‘Het was zó ver van een veilige plek. Er was heel veel agressie op de afdeling. Er waren vaak ruzies, dan werd er weer een mes getrokken of er liep iemand bloot door de gang. Het was meer regel dan uitzondering dat er politie kwam

omdat iemand helemaal van het padje af ging. Zelfs de ME is meerdere keren geweest. En daar-tussen moest ik herstellen?’

Het verhaal van Caroline staat niet op zichzelf. In 2025 verschenen twee onderzoeken die een ont-hutsend beeld schetsen over de opvang van slacht-offers. Uit het rapport *Tussen hoop en onmacht* van Q-Consult (in opdracht van VNG, CoMensha, VWS en JenV) blijkt dat de opvang voor slachtoffers van mensenhandel in Nederland ernstig tekortschiet. De cijfers spreken voor zich: 160 opvangplekken voor 868 geregistreerde slachtoffers (2024).

WAT IS MENSENHANDEL?

In Nederland verstaat men onder mensenhandel:

- **wat:** het werven (voor werk), vervoeren of huisvesten van iemand,
- **hoe:** met gebruik van dwang, geweld, misleiding, chantage of misbruik makende van een kwetsbare positie (zoals bij kinderen),
- **het doel:** iemands inkomsten afnemen of niet uitbetalen (uitbuiting)

Bron: Factsheet Mensenhandel, CoMensha

Het is niet alleen een capaciteitsprobleem, zegt onderzoeker Hessel Stuurman van Q-Consult Zorg. ‘Naast een groot tekort aan bedden is het systeem complex, versnipperd en het ontbreekt aan centrale regie. Er is niet één manier waarop de opvang van slachtoffers is geregeld.’

Het rapport brengt glashelder in beeld hoe complex de route naar een veilige plek is. Dat heeft veel te maken met de verschillende ‘meldroutes’. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen de achtergrond en het delict. Alle buitenlandse slachtoffers ‘zonder rechtmatig verblijf in Nederland’ komen via CoMensha op een van de 70 zogeheten COSM-plekken in Nederland terecht. COSM staat voor Categoriële Opvang Slachtoffers Mensenhandel.

Tot vorig jaar was er nog een aparte route die via de Nederlands Arbeidsinspectie (NLA) liep, maar dat onderscheid bestaat niet meer. Ook buitenlandse slachtoffers van arbeidsuitbuiting komen op een van de vier COSM-locaties terecht.

Dan zijn er nog de zogeheten OMM-plekken waar slachtoffers van mensenhandel mét multiproblematiek welkom zijn. De ‘overige ‘slachtoffers’ moeten door gemeenten, vanuit de WMO, worden opgevangen. Dat zijn vaak plaatsen in de vrou-

wen- of maatschappelijke opvang, die ook met eigen tekorten zitten.

Stuurman: ‘Er zijn dus te weinig plekken en de plekken zijn ook gewoon niet goed bereikbaar doordat het zo complex is. Je loopt door al die stappen het risico dat slachtoffers uit het proces vallen en teruggaan naar de uitbuiters.’

SLACHTOFFER VAN HET SYSTEEM

De bevindingen raken hem. ‘We doen veel onderzoek naar de maatschappelijke opvang, maar ik heb hier wel een paar nachten wakker van gelegen. Ik vond het heel confronterend, ook de schaal waarop dit gebeurt. Nadat slachtoffers door politie of een andere hulpverlenende instantie zijn gevonden, worden zij eigenlijk opnieuw slachtoffer, maar dit keer van het Nederlandse opvangsysteem.’

Caroline zit bijna een jaar op haar OMM-plek. Een jaar waarin ze andere slachtoffers van mensenhandel zag terugvallen. ‘Er kwam iemand afgekickt binnen en zij begon al heel snel weer te gebruiken. Een ander meisje was helemaal lamgeslagen door het leven, dat was zo schrijnend om te zien. Weet je, je hebt als slachtoffer al het

VORMEN VAN MENSENHANDEL

Seksuele uitbuiting: Bij seksuele uitbuiting wordt iemand gedwongen om seksuele diensten te verlenen tegen betaling. De betaling kan plaatsvinden in de vorm van geld of andere vergoedingen, zoals kleding of eten.

Seksuele uitbuiting is in Nederland de meest voorkomende vorm van mensenhandel. Hoewel uitbuiting in de prostitutiebranche de meest voorkomende vorm van seksuele uitbuiting is, gebeurt seksuele uitbuiting ook online. Bijvoorbeeld gedwongen seksuele diensten via een webcam.

Arbeidsuitbuiting is gedwongen arbeid of dienstverlening, buiten de seksindustrie. Het slachtoffer wordt gedwongen onder vaak slechte omstandigheden en tegen geen of weinig salaris te werken.

Er bestaan 2 vormen van arbeidsuitbuiting: **gedwongen arbeid** (denk aan arbeidsuitbuiting in de transportsector of de horeca en **gedwongen dienstverlening** (zoals uitbuiting van au-pairs)

Slachtoffers van **criminele uitbuiting** worden gedwongen om strafbare activiteiten uit te voeren, zoals bijvoorbeeld stelen. Het moeten ronselen van nieuwe slachtoffers van mensenhandel is ook een vorm van criminele uitbuiting.

Bij **gedwongen orgaanverwijdering** moet iemand onder dwang zijn of haar orgaan afstaan.

Bron: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen,

‘Je hebt als slachtoffer het gevoel dat je er niet toe doet, dat je ook niet beter verdient’

gevoel dat je er niet toe doet, dat je ook niet beter verdient. Dit is het.’

Het onderzoek *Knelpunten bij Triage en opvang van slachtoffers mensenhandel* (november 2025) van CoMensha laat zien dat er niet alleen sprake is van een tekort aan plekken. Veel opvangplekken zijn, zoals Caroline merkte, niet geschikt voor slachtoffers van mensenhandel. Met als gevolg dat politie, hulpverleners en zorgcoördinatoren

- vaak 's avonds en in het weekend - stad en land afbellen en moeten leuren met slachtoffers. Soms verzwijgen ze liever dat het om een slachtoffer van mensenhandel gaat. Mannen, minderjarigen, mensen met psychische problemen, verslaving en slachtoffers van criminele uitbuiting zijn bijna nergens welkom. Opvanglocaties zitten vaak niet op deze ‘complexe’ doelgroep te wachten, constateert CoMensha.

Ook Caroline krijgt het in haar opvang steeds zwaarder, de ruzies met de begeleiding lopen hoger op. Ze voelt zich onveilig. ‘Het netwerk bleef me opzoeken. In eerste instantie geloofden de begeleiders me niet. Later wel.’ Haar geestelijke gezondheid gaat verder achteruit. Uiteindelijk moet ze, ook op advies van haar psycholoog, worden opgenomen. ‘Na die twee weken wist ik zeker

ONDERZOEK: AANPAK VAN MENSENHANDEL FAALT AAN ALLE KANTEN

Er zijn veel te weinig geschikte plekken in Nederland voor alle slachtoffers van mensenhandel. Er zijn slechts 160 opvangplekken specifiek bedoeld voor slachtoffers van mensenhandel, terwijl er in 2024 al 868 slachtoffers werden geregistreerd. Maar de aanpak faalt niet alleen door een capaciteitsprobleem, blijkt uit meerdere onderzoeken.

Versnippering, geen duidelijke criteria om vast te stellen wie waar terecht kan, een gebrek aan regie, terughoudendheid en geen snelle, effectieve toeleiding zijn andere knelpunten die regelmatig worden vastgesteld.

Met name bij slachtoffers van criminele uitbuiting en bij situaties waarin sprake is van gemengd slachtoffer- en ouderschap, lopen plaatsingen vast. In het rapport staat dat opvanglocaties in zulke gevallen terughoudend kunnen zijn en dat plaatsing soms ‘vrijwel onmogelijk’ wordt. Een extra knelpunt is dat buiten kantooruren vaak geen effectieve 24/7-toeleiding bestaat: politie kan bij aantreffen niet altijd direct schakelen met de juiste partijen, terwijl snel handelen juist essentieel is voor veiligheid en stabiliteit.

Bovendien is **trriage bij mensenhandel inhoudelijk complex**. Problematiek en ondersteuningsbehoeften worden lang niet altijd direct zichtbaar, maar kunnen pas na weken of maanden naar voren komen. Dit maakt het moeilijk om in een vroege fase al te bepalen welke opvangplek “het best past”, terwijl slachtoffers juist eerst rust, veiligheid en stabiliteit nodig hebben om überhaupt te kunnen herstellen en keuzes te maken.

Een soortgelijk beeld van een falende aanpak wordt benoemd in het rapport *Tussen hoop en onmacht*. Dit rapport werd opgesteld in opdracht van diverse betrokken partijen: VNG, CoMensha, en de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Justitie en Veiligheid.

Net als Schulte wijzen zij op **versnippering, onduidelijkheid over criteria en capaciteitsproblemen**. Ze constateren bijvoorbeeld ook dat er regionale verschillen zijn: gemeenten geven namelijk, op grond van de Wmo, zelf invulling aan de opvang van slachtoffers. Plaatsing buiten de regio is vaak nodig, terwijl samenwerking en doorverwijzing niet vanzelfsprekend zijn. Professionals realiseren volgens de onderzoekers opvang vaak ondanks het systeem, niet dankzij.

‘Naast het kamertje van de moeder, troffen we een kind aan’

JOS WIENEN, BURGEMEESTER HAARLEM

‘Ik heb gezien in wat voor situatie mensen kunnen zitten. Arbeidsuitbuiting, waarbij mensen die mensonterend gehuisvest zijn, waar gigantisch veel geld voor wordt geëist. Een paar uur slapen in een bed, in een kamer waar meerdere mensen slapen, en daarna gaat de volgende in datzelfde bed. Of seksuele uitbuiting, waar mensen bepalen wat jij moet doen en met wie. Als je niet luistert, word je afgestraft.

Tegelijk is het lastig om dit aan te pakken. Toen ik hier nog niet zo lang burgemeester was, vroeg ik: ‘Hebben wij in Haarlem ook met mensenhandel te maken?’ Medewerkers keken me wat vaag aan: ‘Dat zou best kunnen, maar wij weten het niet, want wij komen het nooit tegen.’ Pas als je er echt naar op zoek gaat - signalen, controles - stuit je op ernstige zaken.

In het kamertje daarnaast zat haar kind Dan nog blijkt doorpakken ingewikkeld. Ik noem een voorbeeld: op een adres waar seksuele diensten werden aangeboden, zat in het kamertje daarnaast een minderjarig kind. En in een ander kamertje was een wietkwekerij.

Uiteindelijk bleek de eigenaar onder druk gezet: hij had schulden en was niet meer de baas in zijn eigen huis. Hij moest een kamer beschikbaar stellen voor sekswerk en een kamer voor die kwekerij. Haar kind ging niet naar school. Er was daar echt van alles mis. In zo'n geval kan ik een woning sluiten. En de eigenaar aanpakken, al is hij in zekere zin ook slachtoffer. Maar die vrouw en haar kind zijn vertrokken. Zij

wilde niet meewerken en het specialistische AVIM-team van de politie was niet beschikbaar die avond. Waarschijnlijk is ze ergens anders weer aan de slag gegaan. Vreselijk.

Dit laat zien dat we hier echt bovenop moeten zitten, zodat mensen niet verdwijnen. We hebben het over mensen die in angst leven. Bang voor de uitbuiters, soms hebben ze geen verblijfstitel, bang uitgezet te worden, bang dat hun familie bedreigd wordt in het land van herkomst. Hoe slaag je er dan in vertrouwen te wekken en duidelijk te maken: wij willen jou helpen? Daar is goede opvang voor nodig. Als je iemand loslaat zonder veilige plek, gaat die terug naar het netwerk dat ze weer aan het werk zet.

Landelijk organiseren

Wat mij betreft moet je dit landelijk organiseren. Er zijn te weinig plekken. Je hebt capaciteit nodig en geld. Het zou helpen als er realtime inzicht is: hoeveel bedden zijn er, waar zijn ze, waar kan iemand naartoe, en dan liefst niet in dezelfde plaats als waar de uitbuiting speelde.

Dit vraagt om een duidelijke politieke keuze. Nu zie je dat een deel van de gemeenten zegt ‘we zien het niet, dus het heeft geen prioriteit’. Dat kan niet. Als mens vind ik het afschuwelijk. En als burgemeester vind ik: dit is niet de rechtsstaat die wij met elkaar willen hebben. Dit kan niet, dit mag niet.’

Jos Wiene, burgemeester Haarlem

‘Er zijn nog steeds gemeenten die zeggen: mensenhandel, dat gebeurt hier niet’

dat ik nooit meer terug zou gaan naar die plek. Ik heb een vakantiehuisje gehuurd, maar binnen no time stond het netwerk weer voor de deur.’

PATROON

Politieman Johan Stam, specialist mensenhandel bij AVIM (Afdeling Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel) herkent het patroon. Slachtoffers die eindelijk de stap zetten om hulp te zoeken, belanden in een nieuwe strijd. Stam is werkzaam in Oost-Nederland. ‘Wij doen met zestig collega’s het opsporingsonderzoek naar mensenhandel in Gelderland en Overijssel. Dan hebben we het over 76 gemeenten en 3,2 miljoen mensen.’

Stam kent veel voorbeelden uit de praktijk. ‘Collega’s treffen midden in de nacht een vrouw aan langs de snelweg. Zij bellen ons: ‘We hebben vermoedelijk een slachtoffer van mensenhandel aangetroffen.’ Aangekomen op het bureau voeren Stam en z’n collega’s een gesprek met de jonge vrouw. ‘Dan zit je tegenover iemand die letterlijk en figuurlijk de weg kwijt is. Het eerste wat wij gaan proberen is veiligheid creëren voor haar. Dat betekent dus een juiste opvangplek. Nou, doe je best maar vrijdagnacht...’

RECHT OP OPVANG

Slachtoffers van mensenhandel hebben recht op opvang, benadrukt hij. Dat recht is verankerd in internationale afspraken en in Nederland onder meer via de Wet maatschappelijk ondersteuning (Wmo). Dat betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor opvang. De afgelopen jaren is in het kader van het landelijk programma Samen tegen Mensenhandel gewerkt aan bewustwording.

Gemeenten zijn bijvoorbeeld verplicht om een aandachtsfunctionaris mensenhandel aan te stellen en op veel plekken zijn ambtenaren getraind in het signaleren van de verschillende vormen van uitbuiting. Dat ziet Stam ook terug in het aantal meldingen. ‘Maar de onderlinge verschillen blijven groot. Er zijn nog steeds gemeenten die zeggen: mensenhandel komt hier niet voor. De werkelijkheid is dat centrumgemeenten in de veiligheidsregio’s de kartrekkers zijn en financiering op decentraal niveau plaatsvindt.’

HETE AARDAPPEL

Daar zit een belangrijk knelpunt. Formeel zijn gemeenten verantwoordelijk voor slachtoffers die in hun gemeente wonen. Maar dat is vaak niet de plek waar ze worden uitgebuit, worden aangetroffen of waar ze het politiebureau binnenstappen. Met als gevolg dat deze ‘complexe slachtoffers’ soms als een hete aardappel worden doorgeschoven.

Stam: ‘Wanneer een slachtoffer zich komt melden, is dat bijna nooit de plek waar de feiten zich hebben afgespeeld. Dan we gaan bellen. Geen plek, te moeilijk, te complex. Bel ik met zorgcoördinatoren, met gemeenten, dan krijg ik te horen: ‘Ja, maar ze komt hier niet vandaan’.’

VROUWENOPVANG

‘Bij de vrouwenopvang is dan vaak nog wel een plekje te vinden. Het grote probleem is echter dat de slachtoffers die wij tegenkomen een man, een vrouw, minderjarig, binnenlands, buitenlands, verslaafd, niet verslaafd of transgender kunnen zijn. Slachtoffers van seksuele, criminele of seksuele uitbuiting. En dat moet allemaal op dat ene plekje terecht komen? Dat past vaak niet.’

‘Gelukkig hebben we hier met gemeenten in de regio afgesproken dat wanneer het niet lukt, we iemand tijdelijk in een hotel mogen plaatsen. Verre van ideaal, maar alles beter dan een politiecel’, zegt Stam. ‘En zo komt zo’n vrouw die veiligheid en hulp nodig heeft, die net is weggelopen van haar uitbuiters, terecht in een hotel in een onbekende stad. Dat is absoluut niet wat je wil.’

Terug naar Caroline. Ook zij komt, als de situatie op het vakantiepark uit de hand loopt, op een politiebureau terecht. Een vriendin brengt haar. ‘Ik was doodsbang en helemaal op. Ik had pijn, ook door de uitbuiting. Dan kom je op zo’n bureau en moet je je verhaal doen. Wat moet je dan vertellen? Waar begin je?’

GEVOEL

Ze levert haar telefoon en laptop in en de politie gaat op zoek naar een geschikte plek. ‘Mijn vriendin en ik zaten daar maar in die lege hal. Uiteindelijk kwamen die agenten terug: ‘We hebben nog geen plek voor je. Alles zit vol.’ Niemand wilde me hebben. Ik was te moeilijk, te complex. Uiteindelijk kon ik voor twee nachten ergens naartoe, maar ze wilden me daar ook niet. Dat werd letterlijk zo gezegd. Maar ze hadden nu eenmaal zorgplicht.’

Ze werd daarna nog meermaals op een andere tijdelijke plek, voor een week, voor een paar dagen, ondergebracht. ‘Het gevoel dat ik nergens welkom

was, is me bijgebleven. Dat ik er niet toe doe, dat ik er niet mag zijn. Nou, dat gevoel gaven mijn uitbuiters me ook altijd.’

Wat Caroline overkomt, frustreert professionals die slachtoffers proberen te helpen. Gemeenten, CoMensha, politie en opvangorganisaties lopen tegen dezelfde grenzen aan: een tekort aan passende plekken, versnipperde verantwoordelijkheden en eindeloos schakelen.

Politieman Stam ziet ‘óntzettend veel partijen die zich met het thema bezighouden’. ‘Iedereen heeft er een rol in, iedereen heeft er een overleg over, iedereen zit aan tafels en in werkgroepen en iedereen verdient er ook een boterham aan. We hebben programma’s, actieplannen en samenwerkingsverbanden. Dat klinkt allemaal goed, maar op het moment dat ik ’s nachts met een slachtoffer zit, heb ik daar helemaal niets aan. Dan moet er gewoon een plek zijn. En die is er te vaak niet.’

‘Er zijn onderzoeken en rapporten genoeg. Maar de regie ontbreekt, daardoor is dit ieders en tegelijk niemand’s verantwoordelijkheid’

95 MELDPUNTEN VOOR MENSENHANDEL, 39 KENNISCENTRA EN 54 CAMPAGNES: VERSNIPPERDE AANPAK VAN MENSENHANDEL

Uit een inventarisatie van CoMensha blijkt dat de aanpak van mensenhandel in Nederland sterk gefragmenteerd is. Zo zijn er 95 meldpunten voor mensenhandel, waarvan zes landelijk opereren, en 39 kenniscentra, waarvan zeventien landelijk. Deze veelheid zorgt ervoor dat er geen totaaloverzicht van meldingen is en dat meldroutes voor burgers en professionals vaak onduidelijk zijn. Daardoor komen signalen niet altijd op één plek samen en kunnen ze verloren gaan.

Ook het aanbod aan bewustwordingscampagnes is versnipperd. In de afgelopen vijf jaar zijn 54 campagnes opgezet, terwijl landelijke coördinatie ontbreekt en overzicht mist. Bovendien is bij slechts 5% van de campagnes onderzoek gedaan naar de impact.

Het Rijk stelt jaarlijks **€2,5 miljoen** beschikbaar voor het Actieprogramma Samen tegen mensenhandel. Dit bedrag bestaat uit een structurele financiering van **€2 miljoen per jaar**, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord van kabinet Rutte IV. Daarnaast is er vanaf 2024 een extra jaarlijkse toevoeging van **€500.000 voor de periode van vier jaar** (2024–2027). Deze extra middelen zijn bedoeld om aanvullende acties binnen het versterkte actieplan te financieren.

Bron: Significant Public, Adviesrapport voor het Actieprogramma ‘Samen tegen Mensenhandel’ (in opdracht van CoMensha), 28 februari 2025/ Actieprogramma Samen tegen Mensenhandel

‘De meeste slachtoffers die contact opnemen zijn minderjarig’

MEREL VAN GRONINGEN

‘Pas kreeg ik nog een telefoontje van een heel jong meisje van veertien. Ze had online een afspraak met een man gemaakt in een park. Hij heeft haar misbruikt en gefilmd. Ze moest later vriendinnetjes meenemen anders zou hij het filmpje online zetten. Ze durfde het tegen niemand te vertellen, maar kwam, via de website, bij ons terecht. Ze was zo bang. Ik heb in mijn netwerk gezocht en haar gelukkig in contact kunnen brengen met een docente in haar omgeving, die ik toevallig ook een keer getraind had. Zij helpt haar nu.’

‘De meeste slachtoffers die onze hulp zoeken, zijn minderjarig en heel bang. We staan als ervaringsdeskundigen náást het slachtoffer op het moment dat ze uit de uitbuiting willen stappen of zijn gestapt. Waar ze heen willen, wat ze te wachten staat, weten ze niet. Waar ze uitkomen, is bekend: het is daarom zo makkelijk om terug te vallen.’

Systeem

‘Slachtoffers die eruit willen stappen, komen hét systeem tegen. Ze krijgen te maken met gemeentelijke regels, opvangplekken die niet geschikt zijn, contra-indicaties. Slachtoffers moeten vaak eerst aangifte doen voordat ze hulp kunnen krijgen, dat zijn obstakels. Dan zijn er nog de wachttijden, vaak maandenlang, soms zelf een jaar. Dat schrikt af. Hoe moet ik in m’n mijn eentje zo lang wachten? Wij proberen slachtoffers in die liminale fase, die onzekere tussenfase, te begeleiden.’ ‘Pas nog benaderde een meisje ons via Instagram. Ze wordt misbruikt door haar stiefvader. Haar moeder wil dat ze blijft zwijgen. Het meisje is verhuisd naar haar oma. Ik heb contact gelegd

met de nieuwe woonplaats over haar verhaal en hulpvraag. De gemeente zegt: ‘We hebben coaches op school, daar kan ze dan later naar toe gaan.’ Zo’n koud antwoord doet me pijn. Zo’n meisje voelt zich al die tijd zo eenzaam. Ze wil haar verhaal doen ‘zonder dat iemand meteen begint te huilen’, zegt ze zelf.’

Luisteren

‘Onderzoek laat zien hoe groot de meerwaarde van ervaringsdeskundigen is. Wat wij eerst doen, is luisteren. Zonder oordeel. We begrijpen veel, we leggen uit hoe het systeem werkt, waarom bepaalde dingen zo geregeld zijn, we motiveren om vol te houden. Onze BUM-methode (Begrip, Uitleg, Motivatie) is ook opgenomen in de databank van effectieve interventies.’ ‘We zijn geen hulpverleners, maar wel werken we heel graag samen. Vaak met gemeenten, met zorginstellingen.’ De financiering is vaak het probleem. ‘We hebben al zorg ingekocht’, horen we dan van een gemeente. ‘Maar er is wel een wachttijd van vier maanden. Uiteindelijk hebben wij specifiek voor deze casus een donatie-oproep gedaan

zodat de gesprekken kunnen starten. We kunnen niet draaien op een goed hart alleen.’

Merel van Groningen was zelf slachtoffer van seksuele uitbuiting door een mensenhandelaar én later van seksueel misbruik binnen jeugdzorg. Ze schreef er meerdere boeken over en is een veelgevraagde expert op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag, uitbuiting en zedendelicten. De ervaringsdeskundigen van de Merel van Groningen Foundation geven voorlichting en begeleiden slachtoffers van seksueel misbruik en uitbuiting.

Merel van Groningen

Bij CoMensha, het landelijk Coördinatie Centrum tegen Mensenhandel, vat directeur Anne Kuik de realiteit scherp samen: ‘Er zijn onderzoeken en rapporten genoeg. Maar de regie ontbreekt, daardoor is dit ieders en tegelijk niemands verantwoordelijkheid.’ Het probleem is te onzichtbaar, de groep slachtoffers ‘te klein’. Kuik: ‘Niemand voelt de pijn echt, alleen de slachtoffers.’

Tegelijkertijd wordt de ernst van de situatie verhuld doordat professionals voortdurend moeten improviseren. ‘Zij zoeken naar manieren om te voorkomen dat een slachtoffer op straat komt te staan. Zij blussen de brand, betalen soms de rekening en daardoor zien we ook niet hoe groot het probleem daadwerkelijk is.’

DIRECTE GEVOLGEN

Voor slachtoffers heeft die onzekerheid directe gevolgen. Kuik: ‘Als jij ook merkt dat er geen duidelijke zekere plek voor jou is, wat doet dat met de rest van je proces? Stimuleert jou dat om aangifte te doen? Stimuleert jou dat om je daadwerkelijk los te rukken uit iemands greep? Dit heeft ook invloed op de positie en hoe een slachtoffer er ook echt uit kan komen.’

Ook de conclusie van de VNG is glashelder. Bas Bastiaans en zijn opvolger Martine Eijer, projectleider Aanpak Mensenhandel, spreken over ‘fallend beleid’, over een systeemprobleem. ‘We hebben in Nederland een systeem waar het Rijk heeft

5 X NODIG VOOR EEN BETERE AANPAK VAN MENSENHANDEL

1. Meer capaciteit

Dit betekent:

- Over het geheel meer gespecialiseerde plekken voor slachtoffers van mensenhandel
- Ook meer specifieke plekken voor slachtoffers met multiproblematiek en contra-indicaties (zoals psychische problematiek en verslaving). Zeker voor hen zijn nu de wachttijden heel lang.
- Opvang voor slachtoffers van criminele uitbuiting. Momenteel is er voor hen geen enkele geschikte opvangplek. Tot nu toe moet altijd ad hoc een oplossing worden gevonden.

2. Vergroten van kennis over slachtofferschap mensenhandel

CoMensha pleit voor een basisniveau aan kennis op opvanglocaties. eer samenwerking tussen gespecialiseerde en niet-gespecialiseerde organisaties wordt immers passende begeleiding meer gegarandeerd.

3. Landelijke regie en coördinatie

De complexiteit en versnippering van het huidige systeem maken landelijke coördinatie essentieel, concludeerden diverse onderzoekers al. Denk aan landelijke coördinatie op toeleiding naar de opvang, en landelijke kaders en eisen waar opvangplekken

aan moeten voldoen. (Aanbeveling uit *Tussen hoop en onmacht*)

4. Een centraal en bereikbaar overzicht van beschikbare opvangplekken

CoMensha: ‘Het is onwenselijk dat slachtoffers niet direct naar een nood- of crisisbed kunnen omdat zorgcoördinatoren, CoMensha en de politie geen overzicht hebben van beschikbare opvangplekken en de politie hierbij geen hulp kan inschakelen buiten kantooruren. Het opzetten van een centraal punt of systeem, dat 24/7 bereikbaar is en inzicht geeft in de beschikbaarheid van passende opvangplekken voor het slachtoffer, biedt de oplossing.’

5. Welke gemeente draagt welke verantwoordelijkheid?

Welke gemeente moet de zorg en het bed bekostigen? Waar moeten inschrijving en uitkering worden gefaciliteerd? Blijft gemeente A verantwoordelijk voor de kwaliteit van opvang als het slachtoffer daar is ingeschreven, of is dat gemeente B, waar het slachtoffer wordt opgevangen? CoMensha pleit in het rapport Knelpunten bij triage en opvang van slachtoffers van mensenhandel voor meer duidelijkheid hierover en stelt het ontwikkelen van een stroomschema voor.

ik ben een ‘gewone Nederlandse meid’, ik zou je buurmeisje of vriendinnetje van volleybal kunnen zijn.’

besloten dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de opvang, voor maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en dus ook voor slachtoffers van mensenhandel. Maar het Rijk geeft in dat decentrale model heel weinig koers en richting op wat er moet gebeuren en omgekeerd. Als je vastloopt als gemeente, dan is het eigenlijk een beetje flauw gezegd: zoek het maar uit, los het maar op of kijk maar wat je doet.’

De oplossingen vragen volgens hen meer regie en sturing. Eijer: ‘Een goed gesprek is voor een aanpak van mensenhandel echt niet voldoende. We hebben het hier over zware criminaliteit, over slachtoffers van een ernstig misdrijf. Slachtoffers die recht hebben op goede zorg en opvang.’

ALLE SLACHTOFFERS WELKOM

Het Centrum tegen Mensenhandel van HVO-Querido in Amsterdam is een van de weinige plekken in Nederland waar álle slachtoffers van mensenhandel welkom zijn. Het centrum heeft 65 plekken: crisisbedden en opvang aan slachtoffers van arbeidsuitbuiting, seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting. Of zij nu verslaafd zijn of met psychische problemen kampen. Ook slachtoffers met een kind, zwanger of met een huisdier kunnen hier een plekje krijgen. Teammanager Sabrina Knijf: ‘We zien nu dat slachtoffers vaak in het malletje van de opvang moeten passen. Dat is heel schrijnend. Het kan niet zo zijn dat mensen nergens terecht kunnen.’

Knijf kent het complexe systeem met alle verwijsroutes en bijbehorende financiering maar al te goed. De afgelopen twintig jaar heeft het centrum veel expertise en een groot netwerk opgebouwd. Ze weten dat slachtoffers die vaak verdrietig, angstig of boos binnenkomen, eerst rust nodig

hebben. ‘Het voelt ook heel krom. Een slachtoffer wordt in een veilige opvang geplaatst, terwijl de uitbuiters vrij rondlopen.’

AAN DE POORT

De 37-jarige Anouk is een van de bewoners hier. Ze zat eerst ergens anders, in de vrouwenopvang. Maar die plek was niet geschikt, te gevaarlijk, vertelt ze. Haar uitbuiters stonden al snel bij de poort. Gelukkig kon ze in Amsterdam terecht. Anouk is niet haar echte naam. Hier in haar gezellige studio met keuken en apart slaapgedeelte, doet ze haar verhaal. Ingelijst aan de muur: ‘Be somebody who makes everybody feel like a somebody.’ In een kooi tegen de muur zitten haar twee ratjes. Het helpt haar om voor de diertjes te zorgen. Ze is niet de enige bewoner met een huisdier. Een andere buurvrouw heeft een kat, weer een ander zorgt voor haar konijn.

Anouk heeft net als Caroline donkere jaren achter de rug. ‘Ik heb zelf hulp gezocht, ben zelf naar de politie gegaan. Dat was de moeilijkste stap die ik ooit heb gezet. Ik was doodsbang, de hele periode na de aangifte verliep in een soort roes. Iedere keer weer je verhaal doen, dat kost heel veel.’

Ook de eerste tijd in Amsterdam was zwaar. ‘Ik had heel veel paniekaanvallen, trillen, overgeven. Als ik naar buiten ging, keek ik voortdurend over m’n schouder, straks word ik een kofferbak ingeduwd. Ik heb zo lang in angst geleefd, dat gevoel gaat niet zomaar weg.’

Langzaam, stapje voor stapje, kwam ze tot rust. Het dagprogramma, de persoonlijk begeleiders, de vaste structuur, het contact met de medebewoners. ‘Er zijn allerlei activiteiten en cursussen. Ik heb een cursus zelfverdediging gedaan. Ook dat sterkt je weer.’

‘Ik heb mijn eigenwaarde weer terug. Dáár gaat herstel over. Ik ben echt een andere vrouw dan toen ik hier binnenkwam’

Het gaat nu goed met Anouk, ze loopt inmiddels stage in de keuken van een restaurant. Ze durft weer te dromen over haar toekomst. Binnenkort stroomt ze uit naar een eigen plek. ‘Ik heb mijn eigenwaarde weer terug. Dáár gaat herstel over.’

Ik ben echt een andere vrouw dan toen ik hier binnenkwam.’

Plekken als deze zijn schaars, weet teammanager Knijf. ‘We zitten bijna altijd vol, we krijgen enorm veel telefoontjes uit het hele land.’ Het tekort is dagelijks voelbaar. Wanneer elders in het land opvangplekken verdwijnen, werkt dat direct door in de keten. De wachtlijst wordt langer en de crisisopvang gaat stagneren.’

Het hele systeem moet anders, klinkt het ook in Amsterdam. ‘Je kunt gewoon niet verwachten dat gemeenten deze specialistische zorg kunnen leveren. Slachtoffers in een hotel of in een politiecel onderbrengen, dat kan echt niet. Je zou vier centra in Nederland moeten hebben van waaruit alles geregeld wordt.’

OPNIEUW SLACHTOFFER

Die zoektocht naar een veilige plek zorgt er ook voor dat slachtoffers weer terug in ‘de open armen’ van de uitbuiters vallen. De Nationaal Rapporteur tegen Mensenhandel waarschuwde eerder al dat 45 procent van de slachtoffers van mensenhandel binnen vijf jaar opnieuw slachtoffer wordt van een misdrijf. Het gaat dan vaak om mishandeling, bedreiging of opnieuw uitbuiting.

Uit de voortgangsbrief Samen tegen Mensenhandel van 15 december 2025 blijkt dat veel oplossingen al op de Haagse agenda staan. Voormalig demissionair minister van Justitie Foort van Oosten schrijft dat deze onderwerpen worden meegenomen in de uitwerking van “oplossingsrichtingen voor een toekomstbestendig opvanglandschap in 2026.” Het nieuwe kabinet belooft in het coalitieakkoord het programma Samen tegen Mensenhandel in ieder geval voort te zetten.

VER-VAN-ONS-BED

Zowel Caroline als Anouk zijn binnenlandse slachtoffers van mensenhandel. Vaak wordt bij mensenhandel alleen gedacht aan slachtoffers uit het buitenland, aan vrouwen die in het buitenland worden geronseld en in Nederland gedwongen in de prostitutie terechtkomen. Of aan mensen uit Oost-Europa die hier onder erbarmelijke situaties aan het werk worden gezet. Juist dat beeld is voor Caroline reden om haar verhaal te delen. ‘Zo houden we het lekker ‘ver-van-ons-bed’. Maar ik ben een ‘gewone Nederlandse meid’, ik zou je buurmeisje of vriendinnetje van volleybal kunnen zijn.’

**DOOR HET VANGNET IS MEDE MOGELIJK
GEMAAKT DOOR DE VERENIGING VAN
NEDERLANDSE GEMEENTEN (VNG)**

Productie: Jessica Maas Journalistieke Producties

Ontwerp: Zeppa.

Teksten: Jeroen Wapenaar & Jessica Maas

Fotografie longread: Bas Losekoot

Fotografie portretten: Seán Walsh

Illustratie: Diana Eijsermans

Eindredactie: Ilse Lemmers

Maart 2026